

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)

2017. № 38

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ

PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU

<http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/>

УДК 81'255.4=111

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ІМЕННИКІВ-ІНТЕНСИФІКАТОРІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

Т. О. Цепенюк

Канд. філол. наук, доц., завідувач кафедри теорії та практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

У статті розглядаються особливості відтворення українською мовою англійських іменників-інтенсифікаторів у текстах англійської художньої прози.

Ключові слова: інтенсифікатори, художня проза, субстантивні інтенсифікатори, переклад, прийом перекладу.

REFERRAL OF ENGLISH NOUN-INTENSIFIERS IN UKRAINIAN TRANSLATIONS OF LITERARY PROSE

Т. О. Tsepeniuk

PhD in Philology, the Head of the Department of Theory and Practice of Translation
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

The article aims to highlight peculiarities of English intensifying nouns reproduction in Ukrainian translations of literary prose.

Key words: intensifiers, literary prose, intensifying nouns, translation, translation techniques.

Емоційно-експресивна лексика відіграє надзвичайно важливу роль в художньому дискурсі оригіналу (першотвору) та перекладу. Досягнення високого рівня українського перекладу англійської художньої прози ґрунтується на збереженні всього спектру лінгвістичних засобів створення експресивності та її кількісної характеристики – інтенсивності. У цій розвідці ми зосередимося на виявленні основних перекладацьких прийомів відтворення лексичних інтенсифікаторів, зокрема іменників-інтенсифікаторів. Дослідження особливостей відтворення українською мовою англійських іменників-інтенсифікаторів базується на аналізі творів Дена Брауна та Данієли Стіл у перекладі А.Кам'янець, І. Паненко та Є.Кононенко.

Інтенсифікаторами можуть виступати як власні, так і загальні іменники. Загальні іменники в якості підсилювачів прикметників можуть бути використані:

- 1) у вільних словосполученнях;
- 2) у стійких словосполученнях при порівнянні.

1. У вільних словосполученнях в препозиції вживаються такі іменники: *a bit, a good (great, vast) deal, a considerable degree, the earth, heap(s), hell, a lot, miles, no end, ocean(s), plenty, points, a quantity, sea, a (damn, cowing) sight, a (long) way, a world, world(s), yards*. *A great (good, vast) deal* часто вживається як підсилювач прикметників у вищому ступені порівняння: *a great deal better, a good deal stronger*. Нерідко цей зворот вживається з прислівником *too*, який вказує на надмірність ознаки. *A considerable (damn(ed), long, deuced) sight* вживається переважно у поєднанні з вищим ступенем порівняння: *a damn sight better, a bloody sight nicer*. Іменник *sight* у підсилювальній функції вживається також у звороті *out of (all) sight* з вищим і найвищим ступенями

порівняння: *out of (all) sight the worst, out of (all) sight the best.*

2. Іменники, які підсилюють прикметники у стійких словосполученнях при порівнянні, вказують на інтенсивність ознаки, вираженої прикметником: *as mild as mother's milk, as mild as May, as mild as dove, as clear as day, as yellow as gold, as thin as a rail, as cold as ice, as old as the hills, as bitter as death, right as rain* etc.

У всіх цих випадках порівняння дається на основі спільної ознаки. Такі словосполучення мають постійну, незмінну частину і змінну частину. В одних випадках в якості постійної частини виступає іменник-інтенсифікатор. При цьому один і той же іменник асоціюється з різними ознаками, тобто входить до словосполучень, які містять різні прикметники: *as wide as world, as old as the world, as deep as the world, as deaf as the world, as still as death, as pale as death, as cold as death, as black as death.* В інших же випадках, одна і та сама ознака асоціюється з різними іменниками, тобто той самий прикметник як незмінна частина входить у словосполучення з різними іменниками, і, таким чином, виникає синонімічний ряд: *as yellow as gold, as yellow as a guinea, as yellow as a crow's feet, as cold as stone, as cold as ice, as cold as death, as cold as clay.*

Загальні іменники вживаються також у складі так званих „вкорочених” порівнянь, які характеризуються вилученням порівняльної частки *as* і перестановкою компонентів: *milk-white, pearl-white, stone-cold, ice-cold, sea-green, steel-grey, death-still, world-old.*

В якості інтенсифікаторів використовуються слова різної семантики, однак слід відзначити такі іменники як: *miles, world, worlds, earth, sea, yards, a long way* – їхнє підсилювальне значення доволі прозоре і мотивоване.

За структурою іменники-інтенсифікатори поділяють на дві групи:

1) іменники зі словотворчою мотивацією (афіксація шляхом додавання зменшувально-пестливих суфіксів і суфіксів оцінки, словотвір), експресивність яких закріплена в денотативному аспекті значення слова: *girleen, droplet, manikin, deary, world-anxiety, a whale of difference;*

2) іменники з прийменниками:

а) прийменник+іменник:

beyond measure, out of sight, past comparison, to death, to the core;

б) іменник+прийменник:

a hell of a lot, a great (good) deal of, a deuce of [1, с. 98].

В аналізованих творах іменники-інтенсифікатори доволі часто вживаються для підсилення невизначеної кількості чого-небудь. Зазвичай це такі іменники як: *a (the) sea, million, deal* у словосполученні *a great deal, fortune, a torrent* тощо. Деякі перекладачі, відтворюючи їх українською мовою, здебільшого використовують прийом вилучення: *A sea of faces stared heavenward, united in a silent countdown* [6, с. 498]. - Люди задерли голови, подумки відлічуючи секунди [2, с. 475]. Як бачимо, А. Кам'янець не відтворила в перекладі іменника *a sea*, який Ден Браун використав для того, щоб підкреслити, що на майдані Святого Петра зібрався величезний натовп людей, які стежили за тим, як високо в небі вибухне антиматерія. Український варіант таким чином позбавлений інтенсифікації, а це

вже відхилення від авторського задуму. Втім, українська мова володіє широким діапазоном інтенсифікаторів, які легко могли б передати не лише зміст, а й форму оригінальних речень: *тисячі людей, безліч/тисячі/море очей напружено вдивлялися в небо*.

У наступному прикладі додавання стертого прикметника *яскравий* не компенсує втрати образності, що забезпечує інтенсифікатор-іменник: *Again the sea of media lights bored into his retinas* [6, с. 493]. - *Яскраве світло прожекторів знову різонуло по очах* [2, с. 471]. Так, інтенсифікатор *the sea* служить для вираження надмірної, великої кількості прожекторів. Такий факт є беззаперечним свідченням того, що світили вони дуже яскраво, світла було багато. Але А. Кам'янець надмірно примітизувала авторський стиль у своєму перекладі.

Не виправданим можна вважати застосування прийому вилучення в наступному прикладі з перекладу Є. Кононенко: ... *seeing his grandson made him realize that his son had looked a great deal like Jane* [7, с. 192]. - ... *але коли він добре розгледів свого онука, то зрозумів, що і його син був схожий на Джейн...* [3, с. 151]. Використання прислівника-інтенсифікатора *дуже*, або прикметників *викапаний/вилитий* було б цілком доречним у цьому випадку, тим більше, що словосполучення *a great deal of* так само позбавлене образності (на відміну від *a sea of* чи *heaps of*), як і *дуже*. Спостерігаються випадки застосування й інших трансформацій при відтворенні цих інтенсифікаторів українською мовою. Заміна однини на множину є часто вживаною трансформацією в англо-українському напрямку перекладу: *He had a million details and plans on his mind now* [7, с. 24]. - *Тепер у його голові виникли мільйони деталей та безліч планів* [3, с. 26]. *Her mind was going a million miles a minute* [8, с. 147]. - *Мільйони думок роїлися у її голові* [4, с. 111].

Зустрічаються також випадки застосування прийому генералізації: *For an instant, their eyes met, and a torrent of emotions flowed – gratitude, desperation and regret* [6, с. 437]. - *На мить їхні погляди зустрілися, і в її очах він прочитав безліч емоцій – вдячність, відчай, жаль* [2, с. 420]. *The kids all had a terrific time, the cupcakes were a big success, and he had brought a ton of Halloween candy for them, since they couldn't go trick-or-treating in the neighborhood* [8, с. 325]. - *Діти весело проводили час, смакували куплене печиво, Чарлі ще накупив гору солодоців, адже вони не могли піти по ласощі до сусідів* [4, с. 247]. Використання українських відповідників *безліч* та *гора* призводить до зміни образності, зокрема у першому випадку образ взагалі руйнується: *a torrent - безліч*, а в другому – замінюється - замість ваги І. Паненко обирає масу, об'єм: *a ton - гору*.

Іменники-інтенсифікатори вживаються у складі ідіоматичних виразів, як от *to death, up to one's neck, to pay a fortune*. Вираз *to death* здебільшого вживається з дієсловами *to scare, to be afraid*, в українській мові він має прямий відповідник *до смерті*, який і застосовується перекладачами найчастіше: *She said she had been scared to death, but had fun in the end, in spite of herself* [8, с. 418]. - *Зізналася, що була налякана до смерті, але ж врешті-решт добре розважилася, не звертаючи уваги на свій страх* [4, с. 320].

Розмовний ідіоматичний вираз *up to one's neck* вживається для вираження повноти

чого-небудь, його словниковими відповідниками є *по горло, по вуха* [5]. Однак І. Паненко відтворила його прислівником-інтенсифікатором *цілком*, який виконує аналогічну функцію, проте образ втрачається: “*Is that what you want?*” *Charlie asked him pointedly. “From the sound of it, you’re in it up to your neck”* [8, с. 172]. - *Ти цього прагнеш? – багатозначно запитав Чарлі. – Судячи з твоїх слів, ти цілком віддався цим стосункам* [4, с. 130]. Такий варіант перекладу призводить до збіднення експресивних засобів. Використавши прямий український відповідник *по самісінькі вуха*, перекладачці вдалося б зберегти лексико-семантичну, функціональну та стильову симетрію першотвору та перекладу.

Іменник *a fortune* у виразі *to pay a fortune* використано у значенні *багатство, достатки* [5]. Це значення в перекладі українською мовою відтворено прикметником *величезний*, де функцію інтенсифікації виконує суфікс *-езн*, однак образність не зберігається: *Quinn had paid a fortune for three months aboard, but he didn’t regret a penny of it* [7, с. 2]. - *Квінн заплатив величезну суму за ці три місяці за кордоном, але жоден цент не було витрачено марно!* [3, с. 10].

Досягненню прагматичної симетрії сприяє також заміна розповідного речення на окличне в українському перекладі. У цьому фрагменті використано ще один інтенсифікатор - іменник *penny*. На нашу думку, Є. Кононенко неправильно відтворила його в українському тексті. Автор оригінального твору використала його з метою показати, що Квінн зовсім не шкодував про те, що заплатив таку суму грошей за відпочинок. Тому доцільніше було б використати в перекладі інтенсифікатори *аніскільки (аніскілечки), зовсім* тощо: ... *але він аніскільки (аніскілечки)/зовсім не шкодував про це (пер. наш –Т.Ц.)*.

Як бачимо, інтенсивність в перекладі може передаватися тими ж засобами, якими вона виражена в оригіналі, чи іншими засобами, або зовсім не знаходить формального вираження. Щодо перекладу досліджуваних нами одиниць, то перекладачі вдаються до таких рішень: використання словникових відповідників (37%), вилучення (19%), пошук контекстуального відповідника (16%), транспозиція частин мови (16%), генералізація (7%), граматична заміна числових форм (5%), додавання (3%).

Література

1. Безрукова В. В. Интенсификация и интенсификаторы в языке и речи (на материале английского языка): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Безрукова Вера Викторовна. – Воронеж, 2004. – 222 с.
2. Браун Ден Янголи і демони / Д. Браун; [пер. з англ. А. Кам’янець]. – Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2008. – 544 с.
3. *Стіл Даніела*. Диво / Д. Стіл; [пер. з англ. Є.Кононенко]. – Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2008. – 175 с.
4. *Стіл Даніела*. Неодружені та небезпечні / Д. Стіл; [пер. з англ. І.Паненко]. – Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2008. – 398 с.
5. АБВУД Lingvo X3 6. *Brown Dan. Angels and Demons* / Dan Brown. – New York: Pocket Books, 2006. – 608 p.
7. *Steel Danielle. Miracle* / Danielle Steel. – New York: Random House Inc., 2005. – 225 p.
8. *Steel Danielle. Toxic Bachelors* / Danielle Steel. – Berkshire:Corgi Books., 2006. – 512 p.

Savchuk R. I. Narrative strategies of French fictional text formation: linguo-cognitive survey of study	181
Saraniuk Y. V. Verbal and visual means interaction of imagery component actualization of the GLAMOUR concept in mass media texts	185
Semeniuk A. A., Khnykina O. O. Features of addressee typology in official and unofficial types of the discourse	189
Sydorenko I. A. Representation of the image of the Holy Trinity in the movies of M. Vallejo-Najera	193
Sydorenko Yu. I. Features of reproduction of frazeological units in the Ukrainian translation of the fictional text	195
Smolnytska O. O. Reproduction of antinomy and symbols in the Ukrainian translation of the chosen lyrics of John Donna (on the example of poetry “The apparition” and “Twickenham garden”)	201
Sudorzhenko G. P. Linguo-cognitive and pragmatic peculiarities of forming the relation condition-result in the inner speech of the characters of the modern Spanish novel	205
Terekhova D. I. Using materials of associative dictionaries in translation studies	209
Tokmenko O. P. Sociolinguistic competence in language teaching	212
Touchkova O. O. The theoretical footing of gender studies in the text	217
Filonenko N. H. Symmetry types of system organization of the syntax of the modern French fictional text	222
Floyd L. A. Color metaphor in poetry translation: Basic translation techniques	225
Tsepeniuk T. O. Referral of English noun-intensifiers in Ukrainian translations of literary prose	229
Chemeliukh M. A. Reconstruction of dialogue in ancient Greek epigram	233
Shvets D. I. Deconstruction of the fragment of the novel of C. R. Zafón “The Shadow of the Wind” on the basis of the origin text and translation	238
Shevchenko A. S. The metonymic transferring between the extensive of the image component of the concept INIQUITY / INIQUIDAD	242
Зміст	246
Contents	249
Вимоги до публікацій	252
Publishing requirements	254